

Operasjon Paukeslag

Noen sendte nødbluss i retning livbåten. 10 minutter tidligere var alt som normalt om bord i det norske dampskipet William Hansen hvor krigsseilerne Lorens Ferdinand Persen Somby fra Sørøya og Rasmus Galberg Esbensen fra Vadsø befant seg. Somby var en av svært få samiske krigsseilere.

De norske skipenes bidrag til de alliertes krigsførsel var uvurderlig. Disse skipene gjorde en innsats på de fleste frontavsnitt under krigen. De fleste ble satt inn i Atlanterhavsfarten.

Paukeslag

Operasjon Paukeslag var en tysk offensiv mot handelsskip vest i Atlanterhavet. Den startet i januar 1942 og varte frem til juli samme år. Tyske ubåter seilte over Atlanterhavet, la seg i posisjon nær østkysten av USA, og ventet på de allierte handelsskipene.

Amerikanerne var opptatt av angrepet på Pearl Harbor som skjedde den 7. desember 1941. Marineinnsatsen rettet seg mot stillehavsområdet. Man hadde ingen tro på at tyskerne ville våge seg så nær inn mot den amerikanske østkyst. De tyske ubåtene hadde derfor en relativt risikofri oppgave i å finne sine mål.

De ble i tillegg godt hjulpet av opplyste amerikanske kystbyer som satte konvoiskipene i klar silhuett. I løpet av månedene som fulgte ble 397 skip senket og rundt 5.000 sjøfolk mistet livet, flere av dem nordmenn.

Fra USA til Canada

I januar 1942 satte D/S William Hansen kursen fra New York til Canada. Om bord befant 18 nordmenn, en svenske og en estlander seg. Det norske skipet hadde blitt sjøsatt i mai 1939 og var utstyrt med livbåter og redningsutstyr for besetningen.

Da William Hansen seilte fra New York var livbåtene utsvinget. Mannskapet fikk imidlertid ikke veiledning i bruk av livredningsdraktene, det kunne vente til man ankom Argentinia i Canada. Havnen Argentinia lå i byen Placentia, Newfoundland og Labrador.

En nødvendig opplæring

Opplæringen i bruk av livredningsutstyr var selvsagt svært viktig.

Først da skipet lå oppankret i Argentinia viste førstestyrmann Rasmus Galberg Esbensen en del av mannskapet hvordan draktene skulle tas på.

Hver mann hadde også egen livredningsvest i lugaren.

Torpedoene rammet. Her synker et ukjent dampskip etter å ha blitt truffet. FOTO: ARKIV ERLING SKJOLD.

Ventet på sine mål

Onsdag den 21. januar 1942 klokken kvart over ni om morgenen, satte dampskipet William Hansen kurs mot St. Johns hvorfra det skulle frakte krigsmateriell.

En minesveiper var med som eneste eskorte. Livredningsdraktene ble imidlertid ikke utlevert, da førstestyrmannen mente at turen fra Argentinia til St. Johns var for kort.

Noen dager tidligere hadde tyske ubåter ankommet kysten av USA og Canada, der lå de og ventet på sine mål.

Fyrbøter Persen Somby, førstestyrmann Galberg Esbensen og de 18 andre om bord gikk en uviss skjebne i møte. Kommandøren på den tyske ubåten U-754, Johannes Ostermann, ventet på dagens første offer.

I livbåtene

Klokken ti om kvelden fant Ostermann og U-754 sitt offer. I periskopet kom D/S William Hansen til syne. Torpedoene rammet skipet,

men om bord var det ikke alle som hørte at noe traff.

Flammene spredte seg raskt og røyken sivet inn i lugaren til ett av mannskapet som våknet av at det brant utenfor døren. Vedkommende hadde hørt eksplosjonen, men forsto ikke at de hadde blitt torpedert.

Synet av flammene åpenbarte den grufulle sannheten, og etter å ha fått på seg en genser løp han mot styrbord livbåt for å lære dem. Skipet reiste seg på høykant.

En matros fulgte med til livbåten. Andre hoppet i havet. Guttene om bord i livbåten klarte å redde ytterligere seks mann. Blusset som lyste opp nattmørket var det siste livstegn fra kameratene.

Bitende kulde

De neste timene ble kampen for å overleve i januar-kulden det eneste som betød noe for karene i livbåten. Sjøen var dekket av olje og båten halvfull av vann. Minesveiperen som fulgte dem fra havn var ikke å se.

De var totalt åtte av 20. Allerede de første nattetimene tok kulden liv. Åtte overlevende ble til fem. Andre maskinisten, tredjemaskinisten og en lettmatros var ikke mer.

Om bord i livbåten ble det kaldere og kaldere. Redningen ble båtens seil. Dette bredte de over seg for å holde varmen utover natten.

Bølgene slo inn i over livbåten, våte og kalde byttet de på å lense. Neste morgen, ved nitiden, kunne de starte å ro mot land.

Reddet

Etter å ha rodd i en halv time kom en båt til syne i det fjerne, rundt tretti minutter senere nådde en canadisk vaktbåt de forfrosne karene i livbåten.

Båten fortsatte søket etter andre overlevende, men ingen var å se. Maten og drikkevannet hadde reddet fem liv. Fem av 20. I land fikk mannskapet skrevet en rapport om hendelsen.

De tre som døde i livbåten hadde svømt i noen minutter før de ble tatt om bord. Blant de overlevende var det enighet om at det var årsaken til dødsfallene, karene frøs i hjel. De fleste i livbåten hadde bare pyssjamas på.

Mistet livet

Rasmus og Lorens fulgte med skipet i dypet. Rasmus ble født den 18. desember 1902 i Vadsø. Foreldrene het Hans Fredrik og Kitt. Krigsseileren ble 41 år gammel. Lorens ble født den 8. no-

Rasmus Galberg Esbensen var født i Vadsø, men bodde i Kristiansand. Han monstret på William Hansen da skipet var nybygd i 1939. FOTO FRA VÅRE FALNE

Lorens Ferdinand Persen Somby omkom under torpederingen av dampskipet William Hansen. FOTO FRA VÅRE FALNE

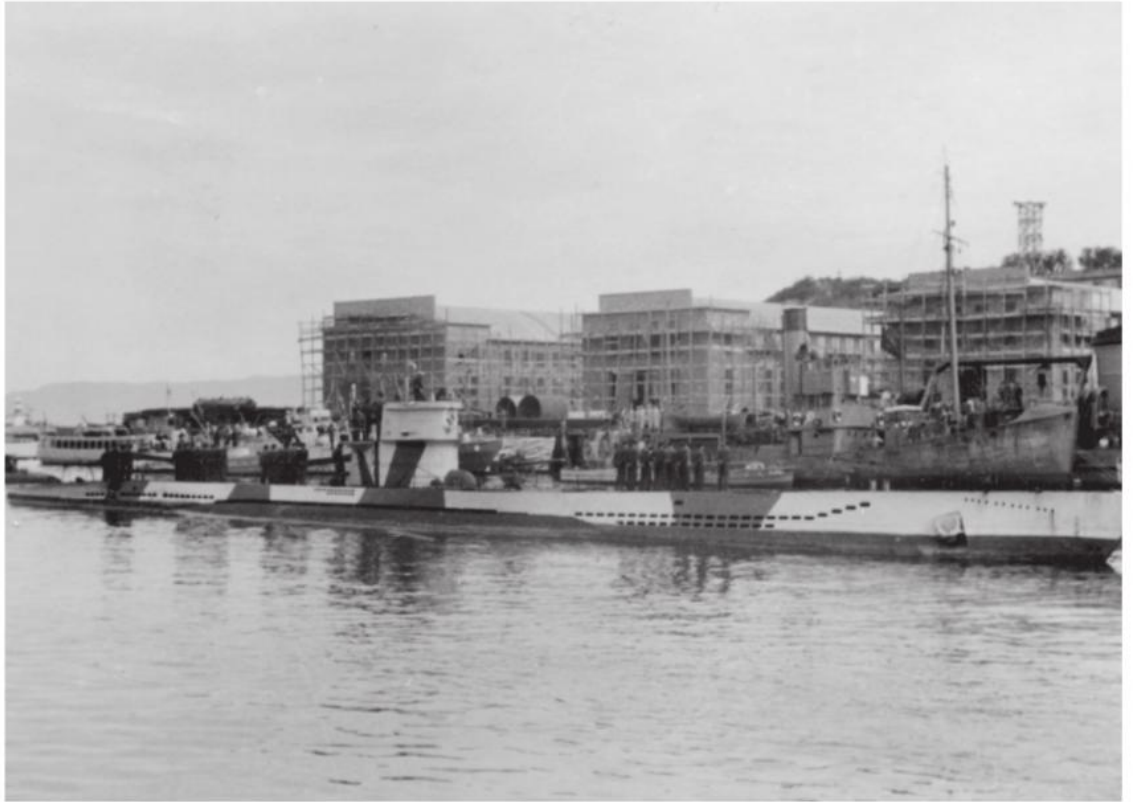
Dødsfarten på England

krever et nytt offer.

HAMMERFEST 15. NTB:

Igjen har dødsfarten på England krevd et nytt offer. Til familien er det innløpet melding om at fyrbøter Lorentz Somby fra Sørøysund i Finnmark er omkommet ved krigsforlis i utlandet.

Omtalt i avisene. Denne meldingen ble sendt ut til en rekke norske aviser i forbindelse med forliset. FAKSIMILE ROMSDAL BUDSTIKKE

Det var en ubåt av typen VII-C som senket dampskipet William Hansen. Bildet viser U-334 i Trondheim i 1942. FOTO: ARKIV ERLING SKJOLD

vember 1906 i Mefjord, Sørøya. Foreldrene het Per og Anna Marie. Per kom fra Kautokeino og Anna Marie fra Måsøy. Lorens ble 35 år gammel, han var en av svært få samiske krigsseilere.

U-754

Den tyske ubåten U-754, en VIIC, senket totalt 13 allierte skip i perioden fra 31. desember 1941 til 31. juli 1942 på sine tre patruljer. Den siste dagen i juli ble U-754 senket sør for Nova Scotia etter at et canadisk Hudson-fly slapp dypvannsbomber. Alle 43 om bord omkom. Blant dem kommandør Johannes Ostermann.

Kilder

Rapport avgitt av Båtsmann Karl Klausen, St. Johns Newfoundland 26. januar 1942
Sjøforklaring D/S William Hansen 26. juni 1942, Halifax
Summary of R.C.A.F. Attack on U-Boat, Department of National Defence, Directorate of History and Heritage
Folketelling 1910 for 2016 Hammerfest herred, Riksarkivet/Digitalarkivet
Krigsseilerregisteret.no
Sjohistorie.no
Uboat.net
Wrecksite.eu
side3.no/historie/operasjon-pauke-slag-6782342

Eskorte av konvoier kunne ha avgjørende betydning, dampskipet William Hansens manglende eskorte ble skjebnesvanger. FOTO: U.S. NAVY, OFFICE OF PUBLIC RELATIONS, WASHINGTON

Etter tyskernes intensive jakt på handelsfartøy mistet mange norske og utenlandske sjømenn livet. Vrakgodset som fløt i sjøen var et taust vitne om kampen for å overleve. FOTO: ARKIV ERLING SKJOLD

Dampskipet William Hansen ble torpedert i 1942, to finnmarkinger omkom. FOTO: WRECKSITE.EU

